

Juan (cast.) Fulano, Pepe Sutano, Pedro o Perico Mengano. Si es tracta de senyorettes, ah!, no trobarieu qui les volgués, si es diguessin Maria, Francisca, Carme.»

Aquesta és, efectivament, una altra de les demostracions de superioritat cultural. Uns noms tan nostres com Jordi, Toni, Margalida o Eulària pareix que estan prohibits, i enmig d'una conversa eivissenca surten de repent un *Jorge* (amb dos *jotas* que fan aborronar), un *Antonio*, una *Margarita*, o una *Laly*. És un mal molt estès, i la persona que no el pateix és ben rara.

«I, en quant an es noms comuns, són també molts es que s'usen o del tot castellans, o castellanisats. Es nostros ciutadans no es fixen amb un asunto o un objecte, sinó que s'hi fijen; no tracten d'una qüestió, sinó que tratan d'una cuestió; no combreguen, sinó que comulgan; (...) criden es sastre per fer-se prendre, no mida, sinó medida d'un traje; i si totambu (ah, aqueixa paraula, lo mateix que tantot, si que no poden sofrir-la ses oreies ciutadanes d'Eivissa!) si totambu li escapa a un davant ells dir després o despuixes, encara que exteriorment no mostrin desagrado per no faltar a sa bona criança, interiorment pensaran: que pagès és aquest senyor! i fins pot ser que darrera hi facen broma en ses converses d'ells amb ells.»

Així és que ja sabem a qui hem d'agrair que s'hagi perdut una paraula correctíssima, després, substituïda per un castellanisme horripilant com

después, ja usual en la nostra manera de parlar. Gràcies. La impressió que fa tot això a aquell eivissenc de mil nou-cents s'assembla molt a la nostra:

«...sa llengua eivissenca dins sa ciutat la tenc acompanyada a una jove abans agraciada i ben acolorida, però que li és venguda sa maleïda pigota i, omplint de taques sa seua tendra cara, ha destruït aquella fresca hermosura.»

El mal és que aquesta opinió es basava en la llengua de Vila, i fa seixanta anys els pagesos encara usaven «un llenguatge pur i net, d'antiga descendència catalana». Avui, ni a ciutat ni a fora, no hi ha ningú que parli correctament l'eivissenc, i una cosa encara pitjor: fa més vergonya parlar-lo bé que malament. Així hem pogut veure, els darrers anys, com tothom ha començat a dir *basura* i *zanahoria* (per posar algun cas), deixant arraconades les paraules eivissenques *fems* i *bastenaga*, sense cap motiu, si no és el gust de fer-ho tot malament. El final d'aquest procés pot ser semblant a l'actual asturià: una llengua desapareix per convertir-se en un accent especial de pronunciar el castellà. Una llengua desapareix, es buida paraula per paraula, però això no importa a ningú, i tothom se n'espolsa la responsabilitat. Potser creuen que fins que una cultura estigui ben morta del tot, com la cartaginesa, no té importància (llevat, això sí, del folklore). Eivissencs, que Déu vos do molts anys de vida.

ISIDOR MARÍ MAYANS

La força pagesa d'ara

Per JOAN CALVERA

Quan es parla d'Eivissa, gran part de les vegades, s'escull el tema turístic: atractius naturals, clima, desenvolupament hotel·ler, quants i com són els nostres visitants... Només de passada, es fa referència als pagesos. Però mai com a protagonistes sinó com a persones carrinclones, aturades en segles passats per tal de poder delectar, amb els seus costums exòtics, turistes àvids de tipisme. Són un reclam turístic de gran efectivitat. Fins aquí la indústria hotel·lera no es pot queixar.

Quan el pagès vol canviar, s'aixequen banderes i es fan records nostàlgics de temps passats. Però al mateix temps es comenten amb aire burleta alguns costums o pràctiques pageses.

És corrent sentir —jo ho he sentit sovint— que, al camp d'Eivissa, només hi queden vells sense ca-

pacitat per fer res altre o joves ignorants i sense inquietuds. Podríem dir «restos de serie». Això no és veritat i vull fer de testimoni.

Darrera d'aquesta muralla turística, que de vegades, no ens deixa veure la realitat, darrera d'aquesta mitificació del pagès típic, existeix un altre pagès. És un pagès que viu i treballa. Que estima la seva terra i encara n'espera quelcom amb il·lusió. Aquest home, desconegut per a molts, està fent grans esforços per adaptar-se a les noves circumstàncies. Bé s'ho val parlar-ne una mica.

L'estiu de 1970 els pagesos promouen un mercat a on poder vendre els seus productes lliurement. Aquest mercat pagès es posa a vila, vora el «Rastrillo», davant del mercat vell. A l'estiu de 1971 es fa el de Sant Antoni i enguany el de Santa Eulària.

Per a moltíssims pagesos el mercat ha estat una gran millora en la seva vida. Els ingressos familiars s'han arribat a doblar en vendre directament. —«Si no fos p'es mercat pagès ja mo'n podriem anar a jeure»— em comentava l'altre dia en Marçà de Santa Eulària.

Mercat pagès de vila. Un moment de la venda durant el matí.

Molts diuen que els ha permès de posar una bomba al pou o instal·lar reg per aspersió. Altres, que si haguessin de vendre les verdures com abans, només es dedicarien al bestiar o deixarien la terra.

Això és interessant, sí, però molt més ho és allò que no es veu. El que té més valor és haver-se sabut unir per fer les gestions i per resoldre els problemes quan es presenten. Així, per exemple, al mercat pagès de vila no hi havia prou lloc per a tots; doncs bé, han inventat un sistema de sorteig diari de cada metre, que fan ells mateixos. I si encara així els falta lloc, s'estrenyen i endavant... Està clar que també es deu molt a homes com en Joan Serra de can Fonoll, sempre disposat a sacrificar-se pel bé de tots i sempre present a l'hora del sorteig.

«Naltros, es pagesos, no sabem anar junts», diuen quasi sempre sense pensar-s'ho, però després, amb els fets demostren el contrari.

I si no, mirem els grups, que, començant per Sant Carles, s'han format a molts de pobles per vendre les ametlles. En aquestos grups, ells han elegit els seus representants i sembla que han donat molta guerra i encara potser en donaran més. Un d'aquestos grups té el projecte immediat de comprar una màquina per sulfatar els ametllers.

I altres exemples els tenim en la campanya comunitària de desratització de Formentera, el darrer any; en el poble de Corona, que ha posat en marxa un molí per moldre els seus grans per a pa i pinso; en els veïns de Sant Mateu que han construït un local per a esbargiment i han comprat maquinària per

a explotació en comú, en camins que s'arreglen entre tots els veïns... No és això saber anar junts?

I en el camp de la tècnica, també hi ha una avantguarda. Alguns tenen explotació de vaques i ovelles bastant d'acord amb els temps moderns.

I els «pagesos de plàstic»? En tenim bastants a Eivissa; per Santa Eulària, Sant Carles, Sant Antoni i Sant Jordi. Són pagesos que utilitzen la tècnica del «túnel» o de l'«enconxat» de plàstic per obtenir-ne collites més primerenques que ningú. Hi ha, per exemple, uns pagesos d'es Canar que han collit mongetes, tomates i pebres quasi un més abans que els altres, amb la diferència de preu que això, naturalment, representa.

Un dels obstacles més grossos que a Eivissa tenen els pagesos, perquè tot això acabi de quallar, és la dificultat de comunicació entre ells. Però ara compten amb una ajuda molt valuosa per superar l'inconvenient. És el nou programa «Es Nostro Camp», que des de fa quatre mesos arriba els diumenges, per Ràdio Popular d'Eivissa, als transistors de les cases pageses i en la seua llengua pròpia. I és admirable com l'han acollit. Hi intervenen directament. Uns parlen als seus companys, animant-los a fer alguna cosa; altres canten cançons pageses o reciten estribots o fan suggerències.

Vicent Ferrer Mari, de can Perot d'es Bosc d'es Canar, un dels agricultors avançats que es dediquen al cultiu amb plàstic.

Tot això demostra una cosa: No tots els pagesos d'Eivissa estan adormits o vençuts pel turisme. N'hi ha una bona passada que precisament volen aprofitar aquesta circumstància per millorar les seves terres. I continuaran treballant-hi, no perquè no tinguin altre remei, sinó perquè aquesta és precisament la feina que volen fer.

I si vol venir turisme que en vingui.

JOAN CALVERA